XVI. évfolyam 12. szám

2018. december 21. | 5779. Tévész13. | ב"ה

PESTI SÓLET

A DOHÁNY UTCAI KÖRZET HAVILAPJA

WWW.DOHANY-ZSINAGOGA.HU

Dombi Gábor: Gettó és kiál(lí)tás (3. oldal)

Szántó András: ugrans-migrans-emigrans (10. oldal)

Telt ház körzetünk Chanukka ünnepségén

(7. oldal)

Fotó: Szentgyörgyi Ákos

Dr. Frölich Róbert rovata

Tizenöt gyümölcs Svát 15-én

A zsidóságban több újév is van. Ez nem is olyan furcsa, mint amilyennek hangzik az első pillantásra. A nem zsidó naptári évben is sokféle évkezdet és – vég van. Gondoljunk csak a tanév kezdetére és végére, vagy akár a pénzügyi évre. Ez alapvetően ugyanaz a metodika, mint a különböző zsidó újévek.

A legfontosabb új esztendő természetesen Rajs Hásónó, Tisri hónap elsején és másodikán. Új évkezdet továbbá Niszán hó elseje, a királyok új éve. E dátumtól számították a királyok uralkodásának éveit. Elul első napja a tizedek új esztendeje. E naptól számították a terményekből való adófizetési kötelezettséget.

Végezetül Tu BiSvát, azaz Svát hónap 15. napja a fák újéveként ismeretes. A „Tu” nem szó, hanem, mivel a héber nem használja sem az arab, sem a római számokat, így a betűk rendelkeznek számértékkel. A két héber betű: a ט = 9, és a ו = 6, együtt kiadja a napot, a 15-öt. Azért nem a logikus 10+5-ös felbontásban írjuk a számot, mert e számoknak megfelelő betűk egybeolvasva I.ten egyik nevét adják ki.

Tu B’Shevat eredeti célja a fák termésből adandó tized kötelezettségének kiszámítása volt. Mózes III./19:23-25 kimondja, hogy a fák gyümölcsét nem szabad fogyasztani az első három évben, a negyedik év termését áldozatként be kell mutatni, és utána, az ötödik évtől lehet csak enni a gyümölcsöt. Tu BiSvátkor a fa életének egy újabb évébe lép. Ha például Svát 14-én ültettek egy fát, akkor az Tu Bisvát után már második évébe lépett, míg ha Svát 16-án ültették, akkor csak a következő Tu Bisvátkor lett két esztendős.

Tu BiSvát nem szerepel a Bibliában. A Misna a zsidó szóbeli hagyomány 200 körül kodifikált gyűjteménye említi meg Rajs Hásónó traktátusban. A pontos idejéről azonban a két jelentős iskola, Hillél, illetve Sámmáj iskolája már vitatkozik. Sámmáj szerint Svát elseje a megfelelő időpont, míg Hillél a tizenötödik napot jelöli meg. Mint az esetek döntő többségében, mikor e két iskola vitatkozik, az elfogadott vélemény Hillélé.

Hillél, a Talmud legendás alakja Babilóniában született, onnan vándorolt Judeába, ahol favágóként élt és e mellett tanult, nagy szegénységben. Olyan képességeket árult el, amelyekre való tekintettel mentesült a tandíjfizetés alól, így válhatott az egyik kiemelkedő bölccsé.

Sámmáj, aki szigorúságáról és türelmetlenségéről volt híres, Judeában született, és építőmesterként dolgozott. Mint akkoriban mindenki, a munka mellett tanult, szorgalmával és tehetségével Hillél méltó társává emelkedett.

Mindketten Heródes korában éltek. Az akkori júdeai viszonyok magyarázzák kettejük felfogásbeli különbségét. Sámmáj attól tartott, hogy minden, a rómaiakkal való szoros kapcsolat gyengíti a zsidóságot, ezért a szigor a vallási kérdésekben. Hillél optimistább és liberálisabb szemléletű volt, nem osztotta barátja s egyben vitapartnere véleményét, ezért könnyít a vallási szigoron.

Visszatérve TuBisvátra: kevés hagyománya, vagy szokás van e napnak. Mózes V/8:8 alapján Izrael földjének hét kiemelkedő terménye van: búza, árpa, szőlő, füge, gránátalma, az olajbogyó és a datolyaméz. Eredetileg ezeket fogyasztották e napon. Később Európában, ahol e gyümölcsök nehezen voltak elérhetőek, Izrael földjéről származó szentjánoskenyeret fogyasztottak, mivel e növény jól tűrte a hosszú utat. A középkori kabbalisták vezették be a sokféle gyümölcs fogyasztásának szokását. Ma általában tizenötféle gyümölcsöt eszünk e napon, megfeleltetve a dátumnak. A gyümölcsök számának növelése I.ten dicsőítését jelenti, aki számtalan növényt teremtett. Ugyancsak középkori kabbalista szokás, amely nálunk nem terjedt el, hogy a pészachi széder mintájára TuBisvát-i szédert tartanak.

Mindazonáltal széles körű és igen szép szokás, hogy a tizenöt között van olyan gyümölcs, melyet az adott esztendőben még nem ettünk, így arra egy külön bróchet, a sehechejjónut kell mondanunk. Ezzel az áldással hálát adunk I.tennek, hogy megérhettünk egy újabb szép napot. Rábbénu Gersom, a XI. század kiemelkedő decizora szerint e napon nem böjtölnek, amiképp nem böjtölünk Rajs Hásónókor sem.

I M A R E N D

Hétköznap: 7:30-kor kezdünk reggel,
az esti ima időpontja 17:00 óra, a Talmud-Tórában.
Az esti imák előtt fél órával, sakkal, kártyával,
kávéval és teával várjuk híveinket!
Péntek esti ima: 17:00-kor a **Hősök Templomban.**
Szombat reggeli ima a **Hősök Templomban:** Sachrisz: 9:30
Tóraolvasás: 10:00 Muszáf ima: kb. 10:45
Vasárnap reggeli ima: 8:00-kor, **esti ima:** 17:00-kor,
mindkettő a Talmud Tórában.
A péntek esti kiddust, illetve a szombat délutáni sálesüdeszt szintén a Talmud-Tórában tartjuk.

Sálesüdeszek kezdete a következő hetekben:

december 22.	15:50	december 29.	15:50
január 5.	16:00	január 12.	16:00
január 19.	16:15	január 26.	15:25

Dombi Gábor

Kislány a gettóban - Fejezetek a pesti gettó történetéből (2. rész)

Elsőként Helle Lászlóné Grosz Zsuzsa jelentkezett a Pesti Sóletben közzétett felívásunkra, miszerint várjuk (még mindig várjuk a következő email címen: dombi.gabor@outlook.com) a néhai gettólakók visszaemlékezéseit. Zsuzsa kilencévesen élte át a gettó borzalmait, története mégis szerencsés: a gettópalánkok között szüleivel Grosz Lipóttal és Klein Reginával, illetve testvérével életben maradt, míg vidéki rokonait elnyelte a Soá borzalma. A vele készült interjú szerkesztett változatát közöljük.

Zsuzsi, bátyjával Gyurival

– Apukámnak október 15-én kellett visszatérnie szabadságáról a munkaszolgálatba, amikor két nyilas elfogta a körúton. Ahogy később mesélte, mindketten 16 évesek lehettek. Bevitték az Andrássy út 60-ba, majd a Margit körúti fegyházba, onnan kihozta őt egy úgynevezett keretlegény. Hogy a keretlegény álruhás zsidó volt-e, mai napig nem tudom. Mert menlevele is volt, behozták aput a Columbus utcai védett házba, táborba. Éppen jött fel lépcsőházban, amikor indultam lefelé, és felkapott az ölébe. Erre üvölteni kezdtem, anyu, egy bácsi el akar vinni! Fekete hajjal ment el, és hófehér hajjal tért vissza. Nem ismertem meg az apámat…

December 3-án megérkeztek a Columbus utcai házba a nyilasok azzal az ürüggyel, hogy meg akartuk őket támadni. Ekkor a Mexikói úti oldalon voltam, az első emeleten. Az egyik nyilas rám tartotta a fegyverét, hogy keljek ki az ágyból. Azóta rettegek a fegyverektől. Unokabátyámat, az egyik táborvezetőt, Moskovics Miklóst le is lőtték. A házban voltak vak, nyomorék és siket gyerekek is. Az épület eredetileg az ő otthonuk volt. A nyilasok érkeztekor egy kisfiú elszaladt, és kiabált utána a nyilas, hogy álljon meg, de a fiúcska szaladt tovább. Siket volt szegény. A nyilas pedig lelőtte. Borzalmas látvány volt.

Kivittek bennünket a KISOK pályára /Középfokú Iskolák Sportköreinek Országos Központja – a szerző/, ott szétválasztották férfiakat, nőket, gyerekeket, negyven éven felülieket. Anyu testvérének lányát is deportálták a KISOK pályáról, meg is halt Bergen-Belsenben, 18 évesen. Apukám aki már többször megjárta a munkaszolgálatot – anyukám fülébe súgta: maradj az utolsó csoportba, maradj a végére! Ezért a válogatás végére maradtunk. Amikor a nyilasok már rengeteg embert elhurcoltak, az ott lévő rendőrök azt mondták a még ottmaradt nőknek és gyerekeknek: gyertek gyorsan, elviszünk benneteket a gettóba.

Nagybeteg voltam. Negyven fokos lázam volt, mert előző nap kaptam tífusz-oltást. És aznap gyalogolnom kellett, noha alig bírtam járni. Végül a bátyám vett a hátára, aki nálam majd öt évvel volt idősebb, és ő cipelt. Máig sem értem, hogyan tudott átvonszolni a városon. Anyu egy dunyhát hozott a hátára kötve. Semmi egyebünk nem volt már.

Végigkísért minket egy rendőr a Gorkij fasoron, a Király utcán át a Klauzál térre, ahol a nyilasok rendelkeztek, ki hová kerüljön. Rájuk máig emlékszem! Csupa fiatal gyerek, alig húsz évesek. Kölykök, fegyverrel a kezükben. Ők közölték, hogy mi az Akácfa utca 45-be megyünk. Ebben a házban volt nagynéném, unokatestvérem, és a pesti rokonságom is.

A földszinten huszonhárman voltunk egy szobában. A testvérem a negyedik emeleten elcsent egy ágyból egy matracot, hogy engem lefektethessenek. Késő estére járt, s egyszer csak szólt valaki, behoztak munkaszolgálatosokat a házba, és a pincében vannak. Anyukám azt mondta, lemegyek, megnézem őket. És a pincében ott ült apám.

Nagyon beteg voltam. Volt a gettóban egy doktornő, Deutsch doktornő, Debrecenből. Nem tudom, hogyan szökött Budapestre. Akkor ő megnézett, és azt mondta az anyukámnak: nem sok van hátra, a szíve alig mozog már a gyereknek.

Grosz Zsuzsa manapság

Éheztünk, ennivalónk nem volt, hiszen elvittek minket minden holmi nélkül. A hitközség minden nap hozatott a házba fejenként két deci levest, és két deka kenyeret a 10 éven aluliaknak. Tudja mennyi két deka kenyér? Egy kis kockányi. A leves akkor jó volt, de ma biztosan nem enném meg azt a löttyöt. A bátyám elment S. rabbihoz, adjon valami ennivalót, mert éhen halok. Déltájt volt. Amíg a bátyám koldult, a rabbi ette előtte a paradicsomlevest, és nem adott semmit. Egy tányér levest sem.

Kilenc kiló voltam, amikor kijöttem a gettóból. Amikor bejöttek az oroszok az első két katona után azonnal az unokatestvérem érkezett meg, egy darab kenyérrel a kezében. Felkeltem, és ránéztem a kenyérre és mondtam: Oli, hoztál kenyeret!

A gettóból visszamentünk a csillagos házba, a Csengery utca 61-be, ahol a bútoraink voltak, de találat érte a lakást, csak egy szoba maradt belőle. A sarkon, a Szondy utca sarkán a Béke Szállóból hordta mindenki az ennivalót. Bátyám elment, és hozott krumplit, cukrot, paradicsomot. Más a perzsaszőnyegeket vitte, ő ennivalót. És akkor anyu főzött egy hatalmas lábas főzeléket, és ez volt az első, amit a békében ettünk: paradicsomos krumplifőzelék.

Pesti Sólet menü a www.izraelinfo.com /Szabó Orsi (Macesz)/ receptjei alapján

Paprika krémleves kolbásszal

fotó: Gabi Berger

Hozzávalók: 8-9 db kalifornia paprika, 3 fej vöröshagyma, 2-3 gerezd fokhagyma, sütni való kolbászkák, 1 db zöldpaprika (lehet csípős is), 1 tk kakukkfű, 1 marék csokor petrezselyem, frissen őrölt bors, só, olívaolaj

Elkészítés: A paprikákat sütőben feketedésig sütöm, egy tálba teszem őket és lefedem. Egy kis idő múlva lehúzom a héjukat, amelyek nagyon könnyen le fognak már jönni, aztán kicsumázom őket. Egy nagy lábosban bő olívaolajon üvegesre párolom a kockára vágott hagymákat. Hozzáadjuk a nagyobb darabokra szaggatott kaliforniai paprikát, kicsit sózzuk, borsozzuk. Szórjuk meg kakukkfűvel, és kis idő után öntsük fel annyi alaplével az egészet, hogy kétujjnyira ellepje. A fokhagyma-gerezdeket félbevágom, bedobom a levesbe, aki szereti kicsit csípősen, az adjon hozzá erős paprikát.
Lassú tűzön körülbelül fél órát főzöm a levest, ha úgy látom, hogy szükség lenne még folyadékra, akkor hozzáadok még egy kis vizet. Amikor már szép textúrája van az egésznek, beleteszem a fél csokor petrezselymet, majd botmixerrel pürésítem a kész levest.
Tálalásnál megszórom a levest apró kockára vágott zöldpaprikával és kalifornia paprikával (erre külön félreteszek egyet), majd meglocsolom olívaolajjal. Végül kisütöm a kolbászkákat, s felvágva ezt is a leveshez adom.

Marhaszegy mustáros mártással

fotó: Gabi Berger

Hozzávalók: 1,5-2 kg marhaszegy, 2-3 szál sárgarépa, 1 fehérrépa, 1 kis fej zeller, 1 fej fokhagyma, 1-2 tk egész bors, pár szem szegfűszeg, 1,5 ek dijoni mustár, víz, só, bors, piros paprika, olívaolaj

Elkészítés: A szegyet alaposan befűszerezem (só, bors, paprika). Majd feltekerem, mint egy piskótát, és zsinórral alaposan megkötözöm. Egy vaslábasban olajat hevítek, és a hús minden oldalát szép kérgesre sütöm, kb. 5 perc oldalanként. Majd nagy darabokra vágva beleteszem a zöldségeket, és a fej fokhagymát keresztben félbevágva. Hozzáadom az egész borsot, szegfűszeget. Felöntöm annyi forró vízzel, amennyi szépen ellepi, s a gázon lefedve forralom egy kicsit. Ezután 3-4 óra hosszára mehet az egész lábos a sütőbe, 140 fokon.
Ha kész, kiveszem a tálból és pihentetem. Közben elkészítem a mártást. Először is kiszedem az összes zöldséget, és leszűröm a levet, hogy az egész fűszerek kikerüljenek a képből. Majd a levet felére forralom, a zöldségeket visszateszem, beleteszek másfél kanál mustárt, és az egészet leturmixolom. Addig főzöm, amíg szép sűrű mártást nem kapok.
A húst felszeletelem és a mártással meglocsolva tálalom.

Jó étvágyat kívánunk!

Meggyes pite

fotó: Gabi Berger

Hozzávalók: A pitetésztához: 0,25 kg margarin, 0,32 kg liszt, 1 tk só, 1 tk cukor, 0,15 l jeges víz
A töltelékhez: 0,5 kg meggy, 1 ek meggylekvár (elhagyható), 3 ek cukor (ízlés szerint, lehet kevesebb is), fél rúd vanília, fél citrom leve, ¾ ek kukoricakeményítő, 1 db tojás. /Díszítéshez cukor és reszelt mandula./

Elkészítés: A lisztet elmorzsolom a lehetőleg jéghideg margarinnal (én mélyhűtőbe teszem kb. fél órára, és utána a reszelő legnagyobb reszelőjén belereszelem a lisztbe), majd hozzáadom a cukrot és a hideg vizet (ebbe jégkockát teszek, hogy biztos hideg legyen). Gyors mozdulatokkal összegyúrom. Ha kész, gombócot formázok belőle, folpackba csomagolom, és hűtőbe teszem egy-másfél órára.
Előmelegítem a sütőt 180 fokra, sütőpapírt terítek a tepsire. A tésztát lisztezett gyúródeszkán kinyújtom, majd óvatosan a sodrófára tekerem és átemelem a tepsire. Elrendezem a tésztát a közepén. Ebből az adagból lehet két kisebb pitét is csinálni, ebben az esetben szépen egymás mellé rendezem őket.
A (kimagozott) meggyet összekeverem cukorral, vaníliával, citrommal és a keményítővel. A tésztát megkenem a lekvárral úgy, hogy mindegyik szélén 3-4 cm-es peremet hagyok. A tészta közepére halmozom a gyümölcsöt, majd a tészta peremét ráhajtom. A peremet lekenem tojással, tetszőlegesen megszórom cukorral és reszelt mandulával, majd kb. 35-40 percre a sütőbe tolom.
Tálaláshoz vaníliafagyit ajánlok a nagy melegben, de lehet (növényi) tejszínhab és labane keverékéből egy jó kis pikáns, savanykás krémet is keverni.

Maccabi Kupa kilencedszer

December 2-án immár a IX. Maccabi Hanukai Kispályás foci kupát rendezte meg közösen a Maccabi VAC, a Bálint Ház és a Hasomer Hacair a Marczibányi Sportcentrumban.
A szokás szerint rendkívül jó hangulatú tornán idén is nyolc csapat lépett pályára. A döntőben a Maccabi VAC Veszprém és a Jewentus együttesével találkozott, s végül hétméteres párbaj után a veszprémiek győztek.
A harmadik helyen a Scheiber csapata végzett.
A torna másik kiemelkedő eseménye a gálamérkőzés volt, amelyen a rabbik – több közösség vallási vezetője is - a Hasomer Hacair és a Csörögi Tanoda gyerekeivel együtt futballoztak!
Egyszerre láthatták több közösség vallási vezetőjét, passzolni, cselezni, lőni és együtt
Az esemény a hagyományoknak megfelelően a közös éneklés mellett, a Chanukka ünnepének bemutatásával is kiegészült Róna Tamás rabbi jóvoltából. A anpot fánk elfogyasztása tette teljessé.

Szentgyörgyi Zsuzsa

Izgalmas könyv egy izgalmas életről -
Egy elme az örökkévalóságnak

A XX. század elején egy jómódú budapesti családnak három fiúgyermeke születik, rendre 4-4 év korkülönbséggel. Ugyanazt a neveltetést kapják, méghozzá kitűnőt, német, francia, angol nyelvű nevelőkkel. A kor kiváló iskolájába járhatnak. A két fiatalabból jól ügyködő orvos, illetve ügyvéd lesz. Rendes, átlagos értelmiségiek. Hanem a legidősebb! Aki korán, még 54. életéve előtt elhalálozik, világraszóló matematikus, fogadott hazája, az USA legmagasabb állami kitüntetéssel megtisztelt dísze, korszakos új elméletek és azok gyakorlati megvalósításának alkotója.

Hősünk életvidám, társaságban jól mozgó, hihetetlen energiájú, magas pozíciók sorát vállaló és azokban kiválóan teljesítő ember. A zsurnalisztáik a számítógép atyjaként szeretik emlegetni, holott legalább ekkora jelentőségű részéről a játékelmélet megalkotása, ami forradalmi újításokat hozott a közgazdaság elméletébe, vagy hozzájárulása a kvantummechanika matematikai megalapozásához, nem kevésbé alkotó részvétele a nukleáris technika fejlesztésében. Igaz, ez utóbbi nem annyira emberséges hozzájárulás, mert az atom- és részben a hidrogénbomba létrehozását segítette elő.

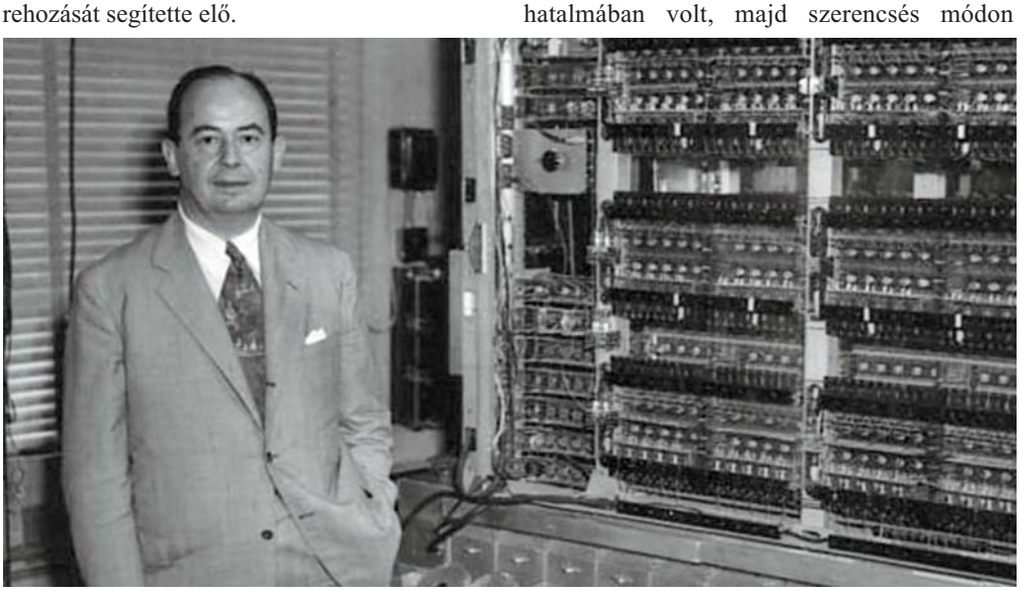

Wisinger István remekül mutatja be könyvében a hazánkfiának mondott, – mert itt született, és gyermekkorát is Magyarországon töltött, – de végső soron sokkal inkább Németországban, majd az USA-ban élő-dolgozó zsenit, Neumann Jánost. Irányadó a könyv alcíme is: Neumann János regényes élete. Valóban, regényes, mert átfogó képet kapunk a hihetetlen energiájú, sokoldalúan alkotó emberről. Anélkül, hogy tudományos eredményeinek a mindennapi ember számára bizony nehezen megérthető, alig feldolgozható tételeibe és eredményeibe mélyebben belemenne a szerző.

Izgalmas könyv ez az életregény, egyebek között a magyar történelmi sorskérdések nyomán is. Mert miért az Egyesült Államokat (és előtte, amíg lehetett, Németországot) gazdagította tudásával Neumann? Sőt, nem is egyedül ő. Furcsa, sőt meglepő, hogy vele szinte egy időben, néhány év eltéréssel további zsenik is születtek Magyarországon a természettudományokban, a XIX. század legvégén és a XX. század elején. Ahogyan ma elterjedten hívjuk őket, a Marslakók (születésük sorrendjében): Kármán Tódor, Szilárd Leó, Gábor Dénes, Wigner Jenő, Neumann János, Teller Ede. Matematikusok, fizikusok, mérnökök, közülük nem egynek több végzettsége is volt. Mindnyájan zseniálisak, akiket nemcsak óriási tehetségükért bámultak amerikai és angol kollegáik, hanem azért is, mert ha egymással beszélgettek, valamilyen furcsa, semmire sem hasonlító nyelven társalogtak. Feltehetőleg a Mars-lakók nyelvén…

Ám ezek a kiváló tehetségek mind külföldön bontakoztak ki, amiben nyilvánvalóan közrejátszott, hogy mind zsidók. Első munkahelyük a huszadik század első évtizedeiben, Németországban, a természettudományok akkori világhatalmában volt, majd szerencsés módon elkerülve a hitleri uralmat és gyilkolást, az óceán, vagy a Csatorna túlpartján. Távozásukat nemcsak a német tudomány nagyszerűsége indokolta, hanem az akkori magyarországi rendszer is. Az elvetélt polgári, majd kommunista forradalmat követő fehérterrorból kinövő Horthy-rendszerben törvénybe iktatták a numerus clausus-t, vagyis a korlátozó arányt a zsidó polgárok számára.

Ismert, a harmincas évek elején Európa – és benne Magyarország – hatalmas veszteséget élt át. Mert nem csak zsenik, hanem jó átlagos képességekkel rendelkező értelmiségi emberek, sőt jó szakmunkások is elvándoroltak, mentvén az életüket. Az USA számára óriási szellemi táplálékot jelentett, máig is tartó hatással. Elég csak arra utalni, hogy az addig Németországot illető „központi hatalom” a fizikában, a kémiában és a matematikában immár véglegesen áthelyeződött Amerikába.

Neumann egyébként eléggé gyakran járt vissza az óhazába, rendszeres kapcsolatot tartott kiemelkedő magyar tudósokkal. De a hivatalos Magyarországnak nem kellett a zsidó zseni. Hargittai István és Magdolna kémikus akadémikusok kiváló könyvéből (Budapesti séták a tudomány körül. Akadémiai Kiadó, 2015.) tudhatjuk meg, mi lett a sorsa annak az ajánlásnak, amit nyolc magyar tudós tett, hogy Neumannt megválasszák a Magyar Tudományos Akadémia tagjának. Idézem: „1934-ben nyolc tekintélyes fizikus, mérnök és matematikus akadémikus jelölte akadémiai tagságra Neumann Jánost, aki akkor már nemzetközileg elismert alapvető eredményeket ért el (…). Neumannt nem választották meg, de ő már a jelölést is nagy elismerésnek tekintette. Neumann 1937-ben amerikai állampolgár lett, és ugyanabban az évben megválasztották az USA Nemzeti Tudományos Akadémiája tagjának.”

A háború után még egy kísérlet történt, ezúttal Szent-Györgyi Albert próbálkozott 1947-ben. Ugyanúgy sikertelenül.

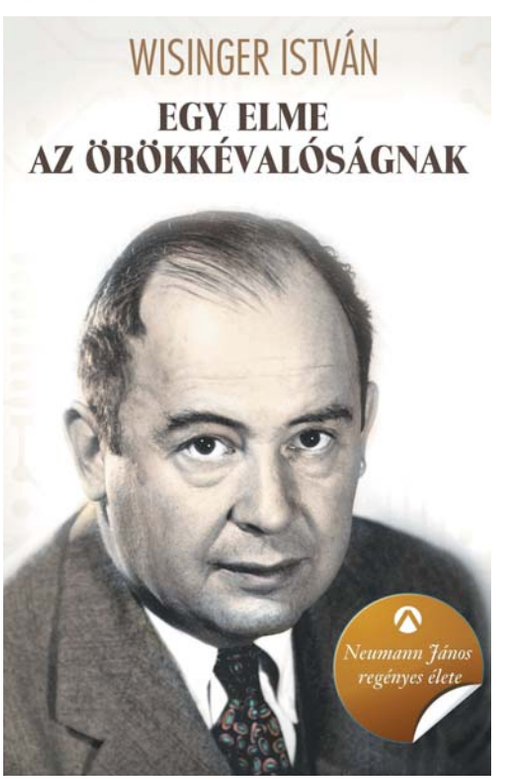

Wisinger István kötetéből plasztikus, élettel teli képet kapunk Neumann János fantasztikus, valóban „marslakói” tudományos teljesítményéről, rendkívüli sokoldalúságáról, amelynek különlegessége, hogy minden, általa művelt területen alapvető, korszakos és új eredményeket tudott alkotni. S eközben életvidám, társaságkedvelő ember volt. Nagy erénye a könyvnek, hogy nemcsak a zseniális tudóst ismerjük meg belőle, hanem az embert is. Nemkülönben a környezetét, az Európából elüldözötteknek új hazát adó Amerikát is. Mindezt szellemes, a természettudományokban nem jártas olvasó számára is élvezetes módon.

Tanulás, kincskeresés, ismerkedés a Hősökkel

A rossz idő sem tartotta vissza november 25-én a Dohányos gyerekcsapatot, hogy ott legyen az előchanukka-i programon. A társaság tagjai borongósan érkeztek, és vidáman mentek haza. A délelőtt során először megnézték „görög szemmel”, milyen kincsek vannak a zsinagógában, utána a rabbi- és kántorszoba előtti asztalnál beszélgettek arról, amit a chanukkáról tudunk.

Mi az a kétféle írás a trenderlin?
Mi a különbség a Menóra és a chanukkia között?
Tanultak a srácok Antiokhoszról, aki elégette szent Tórákat, kioltotta a menórákat. Aztán jött a hős, aki megunta a zsarnokságot, Juda Makkabbi! Újra áradt a fény Jeruzsálem templomára – ez ügyben hallhattak a gyerekek chanukka csodájáról és az ünnepi gyertyagyújtásról. Utána zsidó-görög jelháborús harcot vívtak a gyerekek, s micsoda véletlen, a Makkabeusok győztek.

Ezután a Talmud-Tórában elfogyasztották a finom chanuklai fánkot csokikrémmel és lekvárral. Majd tombolt az ünnepet idézői zene, amelyre mindenki rázta kezét-lábát, s közben énekelt és rajzolt.
A kincskeresés is rendhagyó volt, a gyerekek makabbeus kiskatonákat keresgéltek a Dohány kertjében.
Három héttel később a Hősök templomával ismerkedtek a megjelentek, köztük újak is. Míg Simon bűvészmutatványokkal szórakoztatta a társaságot. A zsinikuckó ismét megtelt vidámsággal és hangerővel, étellel és itallal.
Következő alkalommal, **december 30-án** találkozik a csapat, egy zsidós előszilveszteri buli keretében.
Kérjük, részvételi szándékotokat időben jelezzétek, az alábbi e-mail címeken: kleinjudit@lauder.hu, wajnbergerv@lauder.hu.

A DOHÁNY KÖRZET JANUÁRI PROGRAMJA

Minden hétköznap reggeli ima 7:30, esti ima 17:00 a Talmud-Tórában,
vasárnap és munkaszüneti napokon reggel ima 8:00,
esti ima 17:00 a Talmud-Tórában.

Január 4.	Esti ima a Hősökben 17:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában
Január 5.	Reggeli ima a Hősökben 9:30 Esti ima és sálesüdesz a Talmud-Tórában 16:00
Január 8.	*Mit adtunk mi, zsidók a világnak?* *Audiovizuális előadássorozat az esti ima után*
Január 11.	Esti ima a Hősökben 17:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában
Január 12.	Reggeli ima a Hősökben 9:30 Esti ima és sálesüdesz a Talmud-Tórában 16:00
Január 18.	***Gettófelszabadulási megemlékezés a Dohányban 10:00***
Január 18.	Esti ima a Hősökben 17:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában
Január 19.	Reggeli ima a Hősökben 9:30 Esti ima és sálesüdesz a Talmud-Tórában 16:15
Január 21.	***Tu BiSvát***, a fák újéve Ünnepség a Talmud-Tórában 17:00
Január 22.	*Mit adtunk mi, zsidók a világnak?* *Audiovizuális előadássorozat az esti ima után*
Január 25.	Esti ima a Hősökben 17:00, utána Kiddus a Talmud-Tórában
Január 26.	Reggeli ima a Hősökben 9:30 Esti ima és sálesüdesz a Talmud-Tórában 16:25

Telt ház körzetünk Chanukka ünnepségén

Jóval a kezdés előtt már elfogytak az ülőhelyek a Goldmark-terem a Dohány körzet chanukkai ünnepségére. Később már a pótszékeket is elfoglalták a még mindig folyamatosan érkezők, de az „álló részen” is majd százan zsúfolódtak össze. Ki tudja mennyien, így is csak a folyosóról követhették az eseményeket. Nagyon régen telt meg utoljára ennyire a Goldmark!

Elsőként, az első chanukkai gyertya meggyújtása után, körzetünk Talmud-tórásai, kisfiúk és kislányok adtak elő hanukai műsort, majd Éles István humorista szórakoztatta a közönséget.

Ezt követően, illetve a finom fánkok, szendvicsek elfogyasztása után élvezetes koncertet adott a The Bits Beatles Emlékzenekar. Felhangzottak a legkedveltebb Beatles dalok, a közönség pedig kétszer is visszatapsolták a zenekart. Sőt, többen táncra is perdültek a régi slágerek hallatán. De a felesleges szócséplés helyett, inkább néhány képen mutatjuk meg az eseményt, amelyről még több fotót a Dohány facebook oldalán láthatnak.

Fotók: Szentgyörgyi Ákos

Európai Kántortalálkozó – Prága

Az Európai Kántorszövetség 12. alkalommal rendezte meg az Európai Kántortalálkozót november 21. és 25. között. A Dohány utcai zsinagógát Fekete László főkántor úr és Rudas Dániel kántor képviselték.

A rendezvény fő témája Yamim Noraim – a Félelmetes napok, A tradicionális kombinációja az újjal - volt. A találkozó fő előadói a magyar származású Naftali Herstik, a jeruzsálemi nagyzsinagóga kántor emeritusa, a Tel Aviv Cantorial Institute (TACI) alapítója és igazgatója, valamint Maestro Raymond Goldstein a TACI szenior tanára és a jeruzsálemi nagyzsinagóga zenei vezetője voltak.

De bárki tarthatott előadást a megadott témához kapcsolódóan, így Rudas Dani is megtette, How Does it Sound in Hungary címmel, amely elnyerte a kántorok és az érdeklődők tetszését. A sok-sok izgalmas prezentáció, illetve egyéb program mellett a jelenlevők részt vehettek Naftali Hershtik mesterkurzusán, meghallgathatták a félelmetes napokra készült kompozíciókat a Tel Aviv Kántorkórustól, melyben az Izraelben, vagy máshol a világban kántorként működő korábbi és jelenlegi Naftali Hershtik tanítványok énekelnek.

Két koncertet is rendeztek. Az első, házi koncerten Fekete László és Rudas Dániel is fellépett és sikert aratott. A másodikon a kórus és az ott éneklő kántorok léptek fel.

2019-ben remélhetőleg Jeruzsálemben lesz a találkozó, ezért bizakodva mondhatjuk:

Jövőre Jeruzsálemben!

Dési János

Üzleti siker hücpeségből

Négy pasas áll egy utcasarkon. Egy amerikai, egy orosz, egy kínai és igen, egy izraeli. Egy riporter, aki éppen ott interjúzik, odalép hozzájuk s megszólítja őket:
„Elnézést a zavarásért. De mi a véleményük a húshiányról?”
Mire az amerikai: Mi az, hogy hiány?
Az orosz: Mi az, hogy hús?
A kínai: Mi az, hogy vélemény?
Az izraeli: Mi az, hogy elnézést?

Carlos Ghosn, Simon Peresz, Shai Agassi

Nos, ez a nem túl eredeti vicc a The New York Times bestseller listáját vezető, igen híres és népszerű könyvben jelent meg. Dan Senor és Saul Singer művének a címe: A start-up nemzet, Az izraeli gazdasági csoda története. Az előszót nem más, mint Simon Peresz írta és a szerzők megpróbálták feltérképezni, hogy egy alig nyolcmilliós ország, ráadásul mostoha természeti viszonyok és rémes politikai környezet mellett, mégis, hogyan érhetett el az elmúlt években annyi eredményt a gazdaságban? Miként sikerült egy ellenségektől körülvett, folytonosan védekezni kényszerülő országból az egyik legerősebb gazdaságú államot létrehozni.

Előszavában Peresz kiemeli az álmodozás, a bizakodás fontosságát. A zsidók kétezer éven át vágytak vissza őseik földjére és ezt az álmot nem adták fel, pedig sokáig reménytelennek tűnt, s tessék, mára megvalósult. Persze, nem elég csak megálmodni, kitalálni a dolgokat, a kutatás, a tudomány – ha úgy jobban tetszik, a gondolkodás – szabadsága és az ehhez kapcsolódó legkorszerűbb technológia az, amely a relatíve kicsiny országot több iparágban nagyhatalommá teheti.

Innováció és vállalkozói kedv – ez a kettő a siker alapvető alkotóeleme, állítják a szerzők, sok-sok példát hozva minderről. Honnan jön a kreatív energia? Milyen kulturális, történelmi okai lehetnek annak, hogy Izrael úgy működik, ahogy?

A szerzők elmesélnek egy történetet, hogy igenis a gazdasági-ipari fejlődéshez is szükséges a vízió, azaz, kell álmodozni. A 2009-ben megjelent könyvben az szerepel, hogy 2007-ben a világ legjelentősebb gazdasági fórumán, a svájci Davosban Peresz találkozott a világ öt legnagyobb autógyárának a vezetőjével. Még a nagy gazdasági válság előtt járunk, senki sem sejthette, hogy mit hoz a következő év.

Nos, Peresz egy meglepő ötlettel rukkolt elő. Azt ajánlotta az autógyártóknak, hogy fejlesszék ki az elektromos meghajtású gépkocsit. Az autógyártók szinte kiröhögték. Lehetetlenség, képtelenség – magyarázták hosszan, hogy miért nem érdemes belefogni. És különben is, egy politikus ne szóljon már bele abba, hogy merre halad az ipar.

Peresz, aki Shai Agassit, a világ legnagyobb szoftver cége, a SAP vezetőjét támogatta ebben az ötletben, azért érveket is felhozott.

Az olaj sem tart őrökké. Egyszer csak elfogy. Aztán ott a környezetszennyezés. De politikai vonatkozása is van a tervnek. Ha az országok kevésbé függnének az olajtermelőktől, bizony más világ lehetne. Arról nem is beszélve – tette hozzá a veterán izraeli politikus – ha az olaj már nem lesz akkora üzlet, akkor egyes országok nem tudják a busás olajbevételeikből a terrorizmust, az Izraelt rakétázó katyusákat finanszírozni.

Az autógyártók ellenálltak. A hibrid hajtást megvalósíthatónak tartották – de hát azzal mi lenne megoldva? Különösen, hogy az ilyen kocsi jóval drágább, mint a hagyományos. Persze a tisztán elektromos hajtású még inkább az. Ki venné akkor meg?

Egy szép napon Peresz és Agassi a Renault és a Nissan vezetőjével Carlos Ghosn-nal is eszmét cserélt erről. (Ghosn ugyan sikere vitte e két céget, de aztán nemrégiben sikkasztás gyanújával vették őrizetbe, de ez egy másik történet.)

Ghosn elismerte, hogy a hibrid autónak sok érelme nincs. „Olyan ez, mint a sellő. Senki sem elégedett vele, aki nőt akar, úgy érzi, hogy egy halat kapott, aki halat szeretne, az meg, mit csináljon a nővel?”

Igen ám, de mit lehet azzal kezdeni, hogy az elektromos autó legalább húsz százalékkal drágább, mint a hagyományos?

És akkor jött elő a farbával az izraeli csapat. Csak úgy tűnik, mintha drágább lenne. Miért? Mert az autó karosszériája, a motor nem kerül többe. Az akkumulátor az, ami megdrágítja. De olyan ez, mintha a benzines kocsi árában az üzemanyag is benne lenne.

Akku nélkül kell a kocsi árát hirdetni – ez éppen annyi, mint a hagyományosé. Persze, meg kell venni külön az akkut, ahogy az üzemanyagot is ki kell fizetni – miközben az elektromos hajtású jármű üzemeltetése jóval olcsóbb, mint a hagyományosé, tehát a végösszeg valóban nem lesz több a mindennapokban.

Különben is, Izrael nem nagy kiterjedésű ország, viszonylag kevés töltőállomással le lehet fedni, Izraelből nem nagyon lehet külföldre autózni – ideális helyszín tesztelni tehát az új, még messze nem olyan nagy hatótávolságú eszközt. Ráadásul, közismert, hogy az izraeliek hagyományosan gyorsan, mások előtt ki merik próbálni a technika újdonságait. A mobiltelefon, vagy az internet is itt terjedt el széles körben szinte először az egész világon. Persze még rengeteg fordulatot és akadályt kellett legyőzni, de mi 2018-ban már látjuk, hogy az elektromos autó nem a jövő, hanem a mindennapok része. Ja, és akik idejében belevágtak a gyártásába, elég jól jártak.

S, hogy jön ide e kis írás elején idézett vicc? A kötet szerzői szerint a hücpeség – amit sokan a szemtelenséggel azonosítanak – bizony hasznos lehet. A múltat ugyan tisztelni kell, de sok mindennel szembe lehet fordulni, meg lehet kérdőjelezni, el lehet hagyni. S kár felesleges udvariasságokkal tölteni a munkanapot, bele kell vágni merészen a dolgokba. Amihez egy, az izraeli üzleti kultúrát vizsgáló harvardi professzor hozzátette: az izraeliek hamar megtanulják, hol a határ az épeszű kockázat és a hazardírozás között – mert a hadseregben bizony vérre megy ez a dolog.

Ám, aki ne kockáztat, az sosem fog nyerni. Aki kockáztat, az néha elbukik. Amiből nyilván tanul valamit, s legközelebb, mert belevág újra, mert elég hücpe hozzá, nagy esélylyel, már jobban fog menni a dolog.

Kitűnő zsidók - kitüntetett zsidók

(XIII.) – Fixler Hermann

A rendkívül népszerű képeslapos sorozat mintegy folytatásaként különböző kitüntetéseket és azok zsidó adományozottjait mutatjuk be ezen az oldalon. Reméljük, örömmel olvassák azok, akik szeretik a régi történeteket, a régi dokumentumokat, a régiségeket, a történelmet, melyek összefüggnek a zsidó múlttal-jelennel. Ezúttal Fixler Hermannt, az ortodoxia néhai elnökét, a Herzl-Nordau Érem kitüntetettjét mutatjuk be

A kitüntetésről

Írásom tárgyát képező darab nem minősíthető hagyományos értelemben (falerisztikai – azaz rendjel- és kitüntetéstani - szempontból) vett kitüntetésnek, helyes megközelítésből inkább emlékéremnek nevezném. Mint adományozott darab betölti a kitüntető érem fogalomkörét, viselési lehetőséget viszont az adományozott számára nem biztosít.

Az érmet 1995-ben alapította Magyarországi Cionista Szövetség (MACISZ). Az érmeket évente egy alkalommal néhány személy vehette át a magyarországi zsidóságért végzett kimagasló munkája elismeréseként.

A darab egy vastag márványlapra rögzített kerek, 10,5 cm átmérőjű kör alakú és 1 cm vastag bronz érem. Az előlapján Max Nordau és Theodore Herzl portréja látható. Hátoldalán héber idézet olvasható két sorban. A művész „FT" monogramot vésett az előlapon a két portré alá.

Számunkra azért érdekes, és ezért került be sorozatunkba jelen darab, mert az adományozott nem más, mint a Budapesti Ortodox Hitközség néhai elnöke Zcl. Fixler Hermann volt.

A márványtalapzatra vízszintesen elhelyeztek egy kis réz táblát, melynek a felirata: Fixler Hermann – Herzl-Nordau Érem – 1997.

Az adományozásról

Az adományozásra a 100. éves emlékünnepség keretei között került sor 1997. október 16-án. Bár az ünnepség a Magyar Tudományos Akadémián zajlott le szeptemberben, az érmeket a fellelt adatok alapján októberben osztották ki. A díjat a szervezet akkori vezetője, Englander Tibor adta át a cfáti Magyar Nyelvterületről Elszármazottak Emlékmúzeuma alapítóinak, a Lustig házaspárnak; az alig egy hónapja elhunyt Braham professzornak, aki nem tudott személyesen részt venni az ünnepségen, így kitüntetését Karsai László történész kollégája vette át a nevében. A harmadik díjazott Fixler Hermann, a már említett Ortodox Hitközség egykori elnöke volt.

Az adományozottról

Fixler Hermann Bereg megyében született, Toronyán. Földműves, gazdálkodó családból származott. A váci Silberstein rabbi váci jesivájában tanult. Három éves volt, amikor a fehérterror napjaiban Horthy pribékei szeme láttára verték meg édesapját.

A zsidó iskolák elvégzését követően már öt nyelven is beszélt (magyarul, jiddisül, héberül, németül és oroszul). Tanult Nagyszőlősön is, de a Galántai Jesiva volt a nagy álma, azonban anyagi okok miatt Vágseljére kellett költöznie, ahol Strasszer rabbi unokaöccse tanította.

1939-ben behívták katonának, majd 1942-től munkaszolgálatra rendelték be. Ott volt a Varsói Felkelésnél, megjárta a Don-kanyart. A háború idején szinte az egész családját elveszítette. A sok córesz után, a felszabadulást követően került Debrecenbe, ahol megismerkedett a későbbi ideiglenes kormány egyik tagjával. Utóbbinak köszönhetően nevezték ki1946-ban Szabolcs megye rendőr-főkapitányságának tisztjévé. Segítette, védelmezte az egykor üldözötteket, talán akadt benne bosszúvágy is a gyilkosokkal, kollaboránsokkal szemben, de amikor a diktatúra megerősödni látszott, ő visszavonult. Politikai nézetei is a szociáldemokrata párt irányába hajlottak, semmint a hatalomra jutott kommunista párt felé.

Mátészalkán nyitott boltot, de azt hamarosan elvették tőle az államosítások kezdetén.

Hitében, vallásosságában mindig sziklaszilárd maradt. Igen mogorva kinézetű, halk szavú, de talpig becsületes, segítőkész ember volt, amiért nagyon sokan tisztelték és szerették.

1962-ben meghívásra vállalta el Budapesten az Ortodox Hitközség vezetését, mint főtitkár. A kóser élelmiszer ellátás, a mikve működése, a Hanna Étterem működtetése, a zsidó óvoda működtetése fűződik nevéhez. Kiemelkedően fontosnak tartotta az ifjúságot, a nevelést! A Talmud Tóra oktatás, a vallási versenyek, a gyermekekkel együtt történő Chanukka, Purim műsorok is mind-mind nevéhez köthetőek az 1960-as évektől egészen a haláláig.

A napi politika befolyásolásától szinte teljesen mentes maradt, tárgyalóképességével, szakmai és vallási hozzáértésével vezette majd 30 évig tökéletes összhangban a rá bízott szervezetet. Szabadjon megjegyeznem ilyen vezetőt zsidó egyházi körökben sajnos azóta sem láttam!

2004. június elején hagyott itt minket. Őt követte az elnöki székében az azóta szintén eltávozott Zcl. Herczog László.

Izsák Gábor

Források:
MILEV adatbázis
Szombat folyóirat
OR-ZSE – Deutsch Gábor

UGRÁNS - MIGRÁNS - EMIGRÁNS 1.0

Titanic, és képriport a százéves kivándorlásról

Nemrég új sorozatot indítottunk, amely többek tetszését is elnyerte. Folytatjuk is a sok érdekességgel tarkított utazást - a XX. század elejének Budapestjén. A melyenszanto.blog.hu szerzője, Szántó András válogat továbbra is a blogban megjelent legérdekesebb írásaiból.

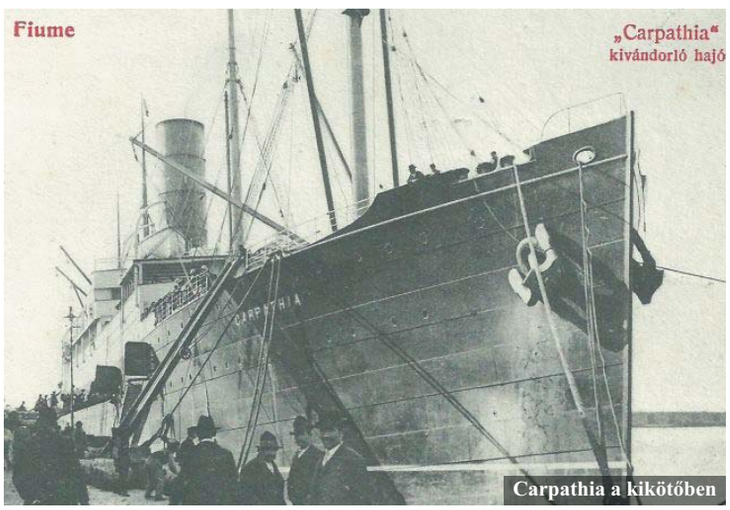

Carpathia a kikötőben

Korunk nagy kérdése a migránsok kezelése és az, milyen emberek akarják elárasztani Európát. Eléggé háttérbe szorult – és főpolitikusaink kikérik maguknak – hogy a magyarság kivándorlásáról beszéljünk. Ezért gondoltam, felidézem a száz év előtti magyar (ki-el-be) vándorlást. /A címben az ugráns szó azt jelzi, nem mindenki többéves tervezés után változtat ekkorát az életén, csak alkalomadtán „beleugrik" a kalandba…/

Kezdjük egy ismert történettel, a Titanic bő száz évvel ezelőtti tragédiája óta sokan évtizedek óta igyekeznek bebizonyítani, a hajó szállított magyar utasokat is, de az I. osztály utas-listája egyértelműen mutatja, nem. A fedélköz, a III. osztály kb. 500 szegény utasa mind angol és német kivándorló volt, és döntő többségük új-hazai története az utazással sajnos véget is ért. A beszállási listák és előzetes jegyeladások alapján közöttük nem voltak magyarok, de a hajózenekarok tagjai között sem.

A rejtélyesen előkerült soproni Reischl Mátyás, az állítólagos I. osztályú hajópincér sem szerepel a Titanic semmiféle jegyzékében – nem szállt fel, nem kapott bért, fekvőhelyet és semmi mást ilyen nevű alkalmazott. A családja viszont 50 éven át tetszelgett az újságírók előtt az állítólagos visszaemlékezés elmesélésével. A magyarnak feltételezett utasok mindegyike horvát nevű, tehát horvát származású is (pl. Jovan Dimic, Mara Banski, Ivan Cor, Liudevit Cor, Milan Karajic, Stefo Pavlovic, Matilda Petranec). Rengeteg cikk foglalkozott a kérdéssel 1912-ben és azóta is, az újságírók szeretnének különlegességeket feltárni – ez az erőlködésük azonban nem sikerült.

Igaz, azért létezett szoros magyar kapcsolat, hiszen a hajótörötteket megmentő Carpathia nevű hajó orvosa magyar volt. Arthur Henry Rostron, a Carpathia kapitánya a három hajóorvos közül a magyar dr. Lengyel Árpádot – akiről többször is olvashattak a Pesti Sólet hasábjain – bízta meg a fedélzetre emelt túlélők fogadásával, mert kollégáitól eltérően mentőorvosi gyakorlattal is rendelkezett. Lengyel doktor feladata volt az azonnali, elsődleges diagnózis megállapítása, így az összes túlélővel találkozott és beszélt! Kizárt, ha valóban 8-9 magyar túlélője lett volna a Titanicnak, a mentésben hősiesen közreműködő magyar orvos pont a honfitársairól ne írt volna a kéziratban fennmaradt visszaemlékezésében.

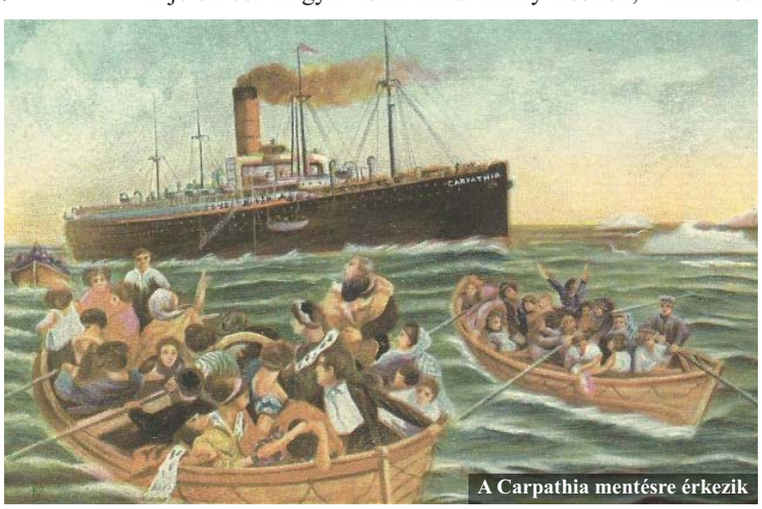

A Carpathia mentésre érkezik

Miért járt éppen akkor és éppen arra a Carpathia? Szempontunkból fontos, hogy az 1910-es években havonta több hajó is indult Fiuméből tele kivándorlókkal New Yorkba. A korabeli menetrendben (melynek címoldala képünkön) látható, a Carpathia az esedékes útjáról már visszafelé tartott, amikor vette a Titanic vészjelzéseit. A hajótöröttek felszedése után visszafordult New Yorkba, s a megmentettek partra szállítása után tért vissza újra Fiumébe.

A korabeli hajók fő funkciója természetesen az úri közönség nyaralási-utazási igényeinek kielégítése volt, mellékesen azonban a nem retúr-jeggyel utazóktól, kivándorlóktól származott a Társaságok fő bevétele. A kialakításuk, az I. osztályú színterek a hajón különlegesen elegánsak voltak. A magyar, vagy osztrák-magyar építésű luxushajók (pl. Caronia, Pannónia, Slavonia stb.) nem versenyezhettek a világ akkori csúcs-modelljével, a Queen Maryvel, vagy a Titanic-al és testvérhajóikkal (a testvérhajó egyszerre épül az eredetivel, szinte teljesen azonos méretben és kialakításban).

A Titanic pusztulása után az egyik testvérhajóján, az Olympic-on (a másik a Britannic volt) olyan sok magyar család utazott Amerikába és vissza, hogy az első osztályú étteremben külön magyar nyelvű étlapokat, menülapokat is készítettek. A korábban csak német nyelvű kártyákból is sok előkerült a magyar középosztály családjaiból.

/Lehet, hogy ez volt a később tömegeket megmozgató „katasztrófa-turizmus" első hulláma?/

A Titanic balesete miatt nem szabad azt gondolnunk, hogy a hajóközlekedés halálos veszélyt jelentett volna. A nagyvárosokban már 100-110 évvel ezelőtt is sokkal többen haltak meg közlekedési balesetben, mint a tengeren. Ahogy ma sem a légi-közlekedés a legveszélyesebb. A kivándorlók csaknem 100%-a tehát eljutott az újhazába, sokszor elég kemény körülmények között, és ott még keményebb körülmények várták őket. A néhány kiemelkedően sikeressé vált magyar tudós, művész teljesítménye éppúgy egyedi jelenség, mint ahogy az itthon maradottak között ma is vannak különleges egyéniségek és tehetségek. (Sajnos közülük sokan éppen mostanában hagyják el az országot…/

A következő posztban körüljárjuk, hány magyar ember és család lett kivándorló, illetve ezek milyenek voltak, és hogy csak az USA-ba menynyien kerültek közülük. A kivándorlási feltételekről is fontos lesz beszélni, mert akkor közel sem volt olyan egyszerű, mint ma: a fiatalok felülnek a vonatra, Londonban munkát keresnek. Jó 100 éve kicsit nehezebb volt…

Még több képet, érdekességet az alábbi linken találnak: https://tinyurl.com/y8naclkt

Carpathia menetrend

Izrael 70 – 70 magyar

Ki álmodta meg Izrael államát? Kinek a filmjét nevezték először Oscar-díjra? Ki hamisította Eichmann útlevelét? Ki fejlesztette ki a Vaskupolát?
Ezekre is választ kap, ha belelapoz az ünnepi albumba, amely Izrael állam alapításának 70. évfordulója alkalmából készült. Stílszerűen 70 magyar vonatkozású izraeli történet szerepel benne, ismert és elismert, – s a szerkesztők szerint leginkább – bemutatásra érdemes magyar származású személyiségekről. A kötetet Magyarországon és Izraelben is magyar nyelven adja ki az Izraelinfo Alapítvány, a magyarul beszélő izraeliek közössége.
A magyarországi kiadáshoz további támogatókat keresnek, az alábbi Indiegogo-oldalon: https://tinyurl.com/ycwefo2o – hogy mielőbb elérhető legyen a 320 oldalas könyv.
Jair Lapid képviselő ezeket a sorokat írja az #Izrael70magyar című album előszavában:
– Kétlem, hogy bárki a magyar zsidóknál gyorsabban integrálódott volna Izraelben. Ha nem lett volna olyan rettenetes akcentusuk, észre sem vette volna senki, hogy a magyarok máshonnan jöttek. Egy magyar zsidó, akit Herzl Tivadarnak hívtak, és aki a Dohány utcai zsinagóga melletti házban született, megálmodta a zsidók államát, szomszédai pedig az elsők között eredtek álmai nyomába. Ők nem csak kivándorolni akartak Erecbe, hanem új hazát teremteni ott kávéházzal, színházzal, újsággal, szatírával. A magyarok azzal a céllal alijáztak Izraelbe, hogy haladéktalanul izraelivé váljanak… Izráel országában kelt életre a zsidó nép – aztán jöttek a magyarok, és így szóltak hozzá: „Na gyere, gyere, ülj le, együnk valamit...”

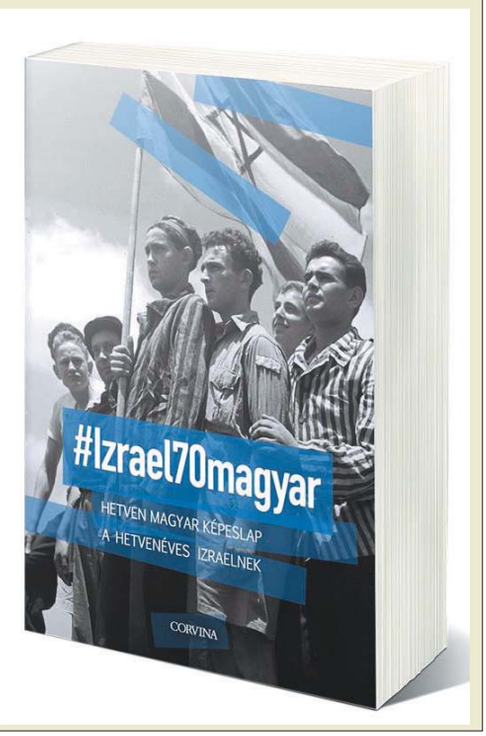

Dubai zsidói kilépnek a fényre

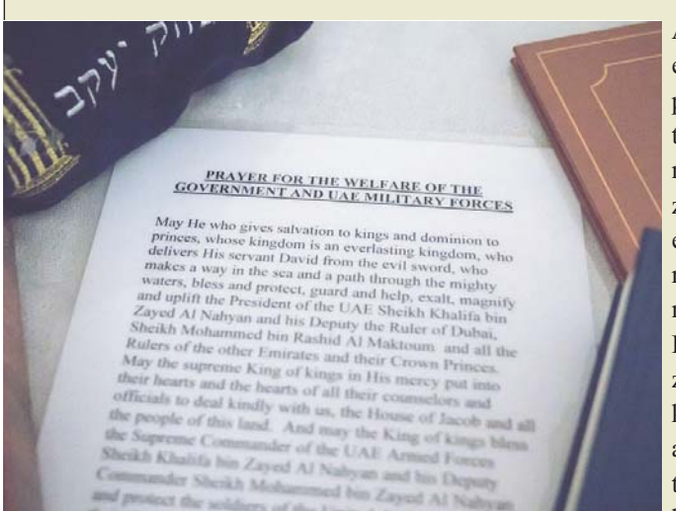

Egy titkos zsinagóga, ahol az emírért imádkoznak és egy arab milliárdos Tórájából olvasnak fel az ortodox zsidók, utána vega-sóletet esznek, mert nem árulnak kóser húst az országban. Valami elkezdődött Dubaiban és Izraelben.
A Dubai Zsinagóga ismeretlen helyen üzemel és eddig titok övezte még azt is, hogy a világon van, csak a hívek és a beavatottak tudtak működéséről. Most először született róluk újságcikk, mert félnek, annak ellenére, hogy látnak bíztató jeleket. Remélik, már nem sokáig kell ennyire óvatosnak lenniük.

Az Egyesült Arab Emirátusok egyetlen zsinagógáját 10 éve alapította egy ügyvéd, aki Dubai intenzív üzleti életében talált munkát, eredetileg dél-afrikai zsidó. Ideköltözött a családjával és ki kellett találnia, hogyan maradjon hű ortodox zsidó életformájához.
Ross Kriel a „Villá”nak nevezett zsinagógaépület közelében lakik, amelyben az imatermen kívül található még konyha, közösségi terek, játszószobák a gyerekeknek és vendégszobák is a Dubaiba látogató, ott üzletelő, vallásos családoknak.
A Tórát, melyből felolvasnak, a New York-i Eli Epstein ajándékozta a moszlim milliárdos, Muhammad Ali Alabbar részére, akivel közösen üzletelt, s aki a világ legmagasabb épületét, a Burk Kalifát építtette Dubaiban.

A két férfit régi barátság fűzi össze, s közösen létrehoztak egy vallási párbeszédet szorgalmazó szervezetet gyerekeknek. Alabbar barátsága védettséget nyújt a közösségnek, amely rejtekhelyén, az ország vezetőiért, emírjeiért is imádkozik.
A Dubai közösség rendszeres és alkalmi tagjai remélik, kiléphetnek majd a fényre, a város ugyanis a tolerancia bástyájaként ismert az arab világban, igazi nemzetközi központ.

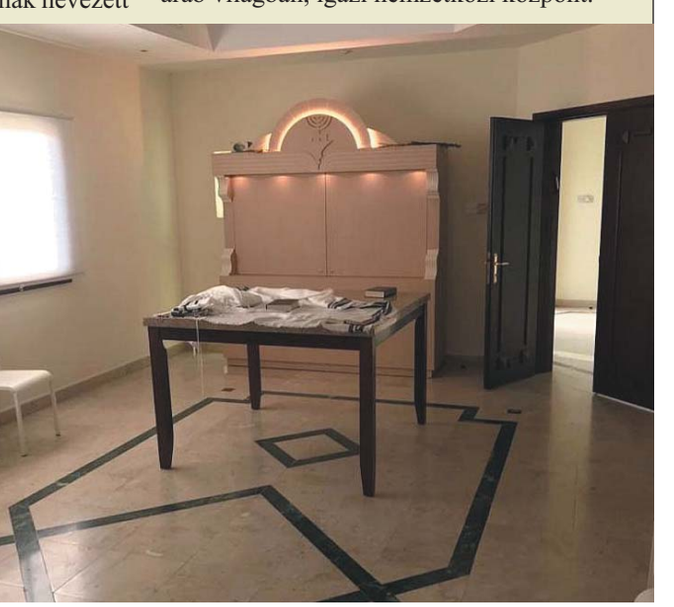

Átadták a Kézdy díjakat

Az Élet Menete Alapítvány idén is átadta a Kézdy díjait, ami immáron egy öt éves hagyomány. Idén Pajor Tamás, Lantai Dávid, Jávori Ferenc Fegya és Müller Péter Sziámi kapta meg az alapítvány egykori alapítójáról elnevezett kitüntetést, amellyel évről-évre azokat díjazzák, akik hivatásuk során - vagy egyéb tevékenységükkel - szolgálják azokat a célokat, amelyeket az Élet Menete Alapítvány is sajátjának vall. Vagyis: hitelesen emlékezni és emlékeztetni a történelem meghatározó eseményeire, kiállni a rasszizmus ellen és a tolerancia mellett.

A díjátadó eseményt Gordon Gábor, az alapítvány elnöke nyitotta meg, majd egy rövidfilmet vetítettek le az alapítvány idei programjairól és a díjazottakról. Az est második felében a Kaposvári Színművészeti Egyetem hallgatói adtak elő egy rendhagyó színházi produkciót, a Mengele Törpéit.

Fotó: Élete Menete Alapítvány

"De ne maradjon kimondatlan": Randolph L. Braham emlékére

November 25-én, 96 éves korában elhunyt Randolph L. Braham, történész, a holokauszt egyik legelismertebb nemzetközi kutatója, a New York-i városi egyetem, a CUNY professzor emeritusa és a New York-i Rosenthal Intézet igazgatója, akire a www.mazsihisz.hu oldalon megjelent búcsú részleteivel emlékezünk.

Elment a magyar holokauszt legnagyobb és legfontosabb tanúja, de a fontos tanúság lényege épp az, hogy távozása után is velünk marad. Örökre. Randolh L. Braham a legfontosabb tanúságot írta meg, személyes túlélését úgy beszélte el, hogy hatalmas, alázatos, aprólékos munkával gondosan megírta a magyar holokauszt történetét, minden további kutatás kiindulópontját.

Beszámolót írt, kitért minden részletre, a dualizmus időszakától indult, meglelve az események számos előzményét a problematikus „aranykortól" is, a két világháború korszakon át egészen a deportálóvonatok elindulásáig átfogva bő fél évszázadot a magyar társadalom és politika történetéből. Az utolsó idők dokumentálásában roppant részletes volt és tárgyilagos, de előtte világosan megmutatta, a történet kezdőpontja nem 1944 márciusa és nem is 1938, nem a bécsi döntések és a „zsidótörvények" egymásba kapcsolódásának ideje. Ha azt, ami előtte történt, nem értjük meg, úgy tűnhet, mintha a Holokauszt éppen csak itt történt volna a vonatok megindulásáig, de valójában nem lenne a magyar történelem része, nem kapcsolódna valójában hozzá sehogy, mintha csak megtörtént volna, minden előzmény nélkül, szinte természeti csapásként. Könyve egyik legfontosabb célja, hogy világossá tegye, nem így volt.

A tanúság lényege, hogy megmaradjon örökre, azután is, hogy a tanú távozik. A legnagyobb tanú eltávozott és annak, amit tanított nekünk, megkezdődik az örökléte. Itt marad és ha nem is jó hallgatni, olyan tanúság ez, amelyért mindannyian hálásak leszünk idővel…

Jahrzeit-napok a falnál

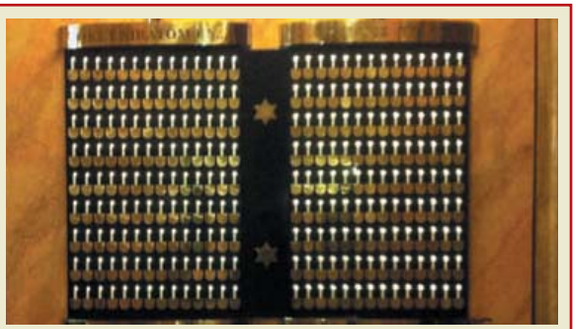

A Dohány utcai Zsinagógában a fekete gránitból készült Jahrzeit-falon a kis névtáblák fölötti gyertyák évente öt alkalommal gyulladnak fel, s emlékeztetnek elhunyt hozzátartozóinkra, ismerősünkre. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészach 8. és Sovuajsz 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világítanak szeretteinkért a gyertyák. A Jahrzeit-napon a reggeli i.tentisztelet után a közösség átmegy a falhoz és Káddist mond az elhunytért. Lapunk úgy segít Önöknek, hogy közreadjuk, elhunyt szeretteiknek mikor is van a Jahrzeitje.

Feuerverger Pálné	január 1.	Boros Lászlóné	január 9.	Márkus Lászlóné	január 14.	Somló Andor	január 22.
Sugár Béláné	január 1.	Friedman David és		Schwartz József	január 14.	Vadas Árpád	január 24.
Reiter Pálné	január 2.	Nagyváradi családja	január 9.	Lax Tibor	január 14.	Katarina Svarcova	január 24.
Schwarcz Siklósi István	január 3.	Róna Sándorné	január 9.	Dr. Sokolyi László	január 15.	Hegyi Györgyné	január 25.
Kövesi László	január 4.	Kálmán Kohn József	január 10.	Körner Walter	január 17.	Suchman Andor	január 25.
Steier Ernő	január 6.	Polgár György Gábor	január 11.	Lisztenberg Salamonné	január 17.	Piskó Andorné	január 26.
Fruchter Sándorné	január 7.	Fekete Imre	január 11.	Nádel László	január 17.	Zallel Béláné	január 27.
Moussong Sándorné	január 8.	Grünwald Béláné	január 12.	Gordon Zsuzsa	január 17.	Réti Gyula	január 28.
Tótis Ervinné Schwalb Gizella		Schiller Tamás	január 13.	Blau Sándor	január 18.	Rosenstein Dávid	január 28.
	január 8.	Blau Sándorné	január 14.	Silberer Mihály	január 20.	Róna Sándor	január 28.

Pesti Sólet • A Dohány utcai körzet lapja • Felelős kiadó: Nádel Tamás • Főszerkesztő: Schiller Zsolt • e-mail: pestisolet@dohany-zsinagoga.hu
Megjelenik havonta • Nyomás: Mediaworks Kiadó és Nyomda Kft., igazgató: Bertalan László, cím: 1225 Budapest, Campona utca 1. • e-mail: nyomda@mediaworks.hu